

Přes torzální stav maleb, jejichž ikonografickou strukturu v úplnosti neznáme, lze vytknout několik jejich základních rysů. Ze stylového hlediska se v nich prolíná románská malířská tradice, patrná zejména v postavě archanděla Michaela či v kompozici trůnícího Krista, s relativně již pokročilými gotickými přístupy formulujícími především postavu sv. Václava či sv. krále z klenby. Je zřejmé, že na výzdobě se podílelo vícero malířů, snad nestejněho věku či alespoň nestejněho školení. I v postavě archanděla Michaela lze shledat detaily prozrazující poučení moravskou či obecněji středoevropskou malbou ze 70. až 80. let 13. století. To naznačuje, že soubor postav mohl být v odlehle Hrozové namalován nejpravděpodobněji až někdy na samém sklonku 13. věku, asi v 80. či 90. letech. Dále je patrné, že v ikonografickém programu byl kladen důraz na aristokratické či přímo panovnické aspekty. Kristus v majestátu sedí na trůnu, ve sboru svatých na klenbě jsou zastoupeni svatí králové, motiv Kristova křtu je doplněn vladařským jablkem a snad i korunou, kteréžto atributy naznačují, že křest byl ve středověkém nazírání nezbytnou podmínkou legitimní vlády. Vladařský charakter má i liliová výzdoba imitující tapiserii či drahou tkaninu ve špaletě východního okna a ještě nápadněji je „královský tón“ vyjádřen nezvyklou ikonografií sv. Václava s hermelínovým pláštěm, korunou a královským liliovým žezlem v ruce. Šlechtický aspekt v malbách zastupuje svatý rytíř Jiří a i vybrané stojící apoštoly na klenbě bychom mohli chápat jako poukaz na družinu obklopující vladaře sedícího na trůnu, krále králů – Krista. Toto námětové ladění dosti dobře odpovídá společenské pozici hypotetických objednavatelů výzdoby, pánů z Fulštejna, kteří se koncem 13. století pohybovali stejně obratně jak na dvoře českých králů Přemysla Otakara II. a Václava II., tak v okolí přemyslovského opavského vévody Mikuláše I. V Hrozové ovšem Fulštejnové vystupovali i jako špičkoví ministeriálové své lenní vrchnosti, olomouckých biskupů. Tuto rovinu vyjadřující loajální oboustranně prospěšnou kooperaci duchovní sféry a šlechty v malbách zastupuje zdůrazněná figura sv. Václava, patrona olomoucké diecéze, adorovaná lenním seniorem, olomouckým biskupem. Z pozůstalého torza čitelný ikonografický program tak dosti přesně zrcadlí historické a společenské poměry panující v poslední čtvrtině 13. věku a kolem roku 1300 v biskupských statcích na severu Moravy. Naznačuje tím, že objednavatelem maleb byl nejpravděpodobněji vskutku někdo z vysoce postavených členů fulštejnského klanu, snad vlivný a schopný Konrád.

Text: Dalibor Prix, Zuzana Všecková

Foto: Romana Balcarová, Filip Menzel

Vydala: Římskokatolická farnost Hrozová

Spolupráce: Sdružení Královský stolec Hrozová

Středověké nástěnné malby v kostele sv. archanděla Michaela v Hrozové

Soubor maleb v Hrozové z konce 13. století náleží na moravsko-slezském pomezí k nejdůležitějším objevům posledních desetiletí. V rámci dnešního Moravskoslezského kraje patří výmalba presbytáře v Hrozové, provedená krátce po stavebním dokončení kostela, k nejstarším známým projevům nástěnného malířství nezměrné kulturně historické hodnoty.

Odkryv a restaurování středověkých maleb provedli Romana Balcarová a Filip Menzel v letech 2014-15 v rámci projektu „Fresky v Hrozové – unikát na hranici“, spolufinancovaného z Fondu mikroprojektů Euroregionu Praděd, který je součástí Operačního programu přeshraniční spolupráce CZ-PL 2007-2013.

Východní stěna presbytáře

Vlevo od gotického okna vidíme výraznou postavu patrona kostela – sv. Michaela, který je zde vyobrazen jako andělský rytíř v boji s drakem (děblem). Na pravé straně dominuje mohutná postava panovníka se svatozáří, žezlem a korunou. Jde o patrona českých Přemyslovců a olomoucké diecéze – sv. Václava, po jehož pravé straně můžeme vidět klečící postavu biskupa, zřejmě některého z olomouckých biskupů té doby (Bruna ze Schauenburku nebo biskupa Dětřicha). V levé spodní části vidíme výklenek svatostánku, který byl ve zdi vytvořen v první polovině 14. století.

Klenba nad presbytářem

Východní části dominuje scéna trůnicího Krista v mandorle, kterou nesou dva andělé. Výjev doplňují symboly čtyř evangelistů, z nichž nejlépe je znatelný okřídlený býk sv. Lukáše. Na severní straně vidíme postavu sv. Petra s tonzурou, v rukou se symbolickým klíčem (sv. Petr jako klíčník nebeského království). Na jižní straně tvoří protiváhu postava sv. Pavla, který drží v rukou obnažený meč (symbol jeho popravy stětím). Západní straně klenby dominuje postava sv. Ondřeje. Všichni tři apoštolové mají u sebe nápisovou pásku, která pomáhá jejich identifikaci. Na klenbě je i řada dalších postav – po Ondřejově levici nápadná postava mladého panovníka (možná biblický král David nebo Šalamoun), v severovýchodním koutě vidíme scénu Ježíšova křtu Janem Křtitelem, v jihovýchodním koutu rozeznáváme postavu rytíře ve zbroji a na základě dochovaných fragmentů lze určit, že je zde vyobrazen sv. Jiří.